

criminal law norm, stages of application of measures under criminal law is established.

The process of application of criminal law measures (rules-prescription of the General Part of the Criminal Code), which is carried out in parallel with the process of applying the rules-prescription of the Criminal Code, is completed with the appointment, replacement, mitigation, continuation, termination, and also determining the legal consequences of a criminal offense or similar to it acts or socially dangerous offense under the Special Part of the Criminal Code, ie selection the kind and amount of punishment, selection species of compulsory measures of medical and educational nature of the grounds and conditions for compulsory treatment, exemption from criminal liability or punishment and serving it and others. This process is always associated with the following main stages: 1) establishing the facts of the case; 2) the selection and analysis of the rule of law; 3) the solution of the case in the narrow sense.

Keywords: *measures under criminal law, stages of application of the law, stages of application of criminal law norm.*

Надійшла до редакції 25.12.2013

Гузоватий О. І.

здобувач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.352

ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз наукових позицій вчених щодо криміналізації суспільно небезпечних діянь, визначено суть і поняття підстав криміналізації, їх систему та особливості, а також названо конкретні підстави криміналізації при запровадженні кримінальної відповідальності за незаконне збагачення у чинному кримінальному законодавстві України.

Ключові слова: *криміналізація, підстави криміналізації, принципи криміналізації, суспільно небезпечне діяння, злочин, Конвенція ООН проти корупції, Конвенція, стаття 20 Конвенції, незаконне збагачення, службова діяльність.*

Постановка проблеми. Країни, які розвиваються, втрачають близько 20-40 млрд доларів щорічно в результаті хабарництва, незаконного привласнення коштів чи майна та інших корупційних злочинів. Часто найбільш помітним проявом корупції є збагачення корумпованих державних посадових осіб. Боротьба з корупцією зазнає великих проблем, особливо коли необхідно довести факт давання чи одержання хабара. Навіть тоді, коли посадова особа визнана судом винною у вчиненні корупційних злочинів, повернення активів, здобутих злочинним шляхом, є складним завданням.

У зв'язку із цим деякі країни (Франція, Бельгія, Швейцарія, Ірландія, Фінляндія, Данія, Португалія, Австралія, Китай, Індія, Пакистан, Непал, Камбоджа, Республіка Корея тощо) намагаються зміцнити свій національний кримінально-правовий арсенал боротьби з корупцією, що в подальшо-

му виявляється у запровадженні кримінальної відповідальності за незаконне збагачення [1]. Винятком не стала й Україна, яка криміналізувала таке діяння, як незаконне збагачення (ст. 368-2 КК України) [2].

Розібратися, якою мірою кримінально-правова новела відповідає науковим поглядам на криміналізацію діянь і наскільки точно Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» та Конвенція ООН проти корупції відбивають сутність цього явища та розвивають положення, що містяться в кримінально-правовій забороні, покликано це дослідження.

Факт визнання незаконного збагачення суспільно небезпечним явищем та злочином, а також встановлення за нього певного покарання – це репресивно-правове реагування держави на болюче для неї та суспільства заподіяння шкоди найбільш важливим благам. Такими благами є відносини, які забезпечують авторитет, порядок здійснення державної служби, цілі й завдання установ та організацій публічного та приватного сектора, встановлений (нормативно закріплений) порядок їх функціонування. Здійснюється таке реагування шляхом законодавчого визнання суспільно небезпечного незаконного збагачення злочином (криміналізації) та встановлення за нього покарання певних видів та розмірів (педалізації).

Криміналізація (франц. *criminalisation*, лат. *criminalis*) в цілому становить собою процес визнання суспільно небезпечного діяння злочином. Хоча у юридичній літературі можна зустріти й інші визначення цього поняття. Зокрема, С. Тарарухін під криміналізацією розуміє віднесення тих чи інших дій (бездіяльності) до злочинних, якщо раніше вони такими не вважалися, з визначенням в Особливій частині КК України конструктивних ознак складу злочину та можливого покарання за його вчинення [3].

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Слід зазначити, що проблеми криміналізації суспільно небезпечних діянь були предметом наукових досліджень провідних російських та українських вчених, зокрема, Н. Алієва, М. Бажанова, В. Борисова, Ю. Бауліна, І. Гальперіна, О. Герцензона, В. Грищука, Г. Злобіна, С. Келіної, О. Костенко, Н. Кузнєцової, С. Полубинської, В. Куца, В. Комісарова, В. Когана, О. Коробєєва, В. Кудрявцева, В. Навроцького, В. Сташиса, А. Наумова, П. Панченко, В. Тулякова, П. Фелелова, О. Пащенко, В. Тація, В. Тихого, М. Хавронюка, О. Яковлева, Ю. Пономаренко, С. Яценко та ін.

Проте у працях зазначених учених питання дотримання підстав криміналізації дій, пов'язаних з незаконним збагаченням, залишається поза увагою. Сьогодні в межах євроінтеграційних процесів, в яких Україна бере активну участь, відбувається суттєве реформування кримінального законодавства. Останнє пов'язане зі швидкою появою нових кримінально-правових норм (іноді без належного обґрунтування), якими встановлюється відповідальність за дії, караність за які була відсутня раніше. Не є винятком і розширення кримінальної відповідальності за корупційні прояви, в тому числі й за незаконне збагачення.

Метою даної статті є дослідження основних та додаткових підстав криміналізації незаконного збагачення. Так, у якості основних підстав розглядатимуться суспільна небезпечність даного діяння та необхідність у

кримінально-правовій охороні суспільних відносин у сфері службової діяльності, яка виражається в соціальних, економічних, правових та політичних проявах. Серед додаткових підстав криміналізації у даному випадку аналізуватимуться кримінологічно-правові, соціально-психологічні, соціально-економічні підстави.

Виклад основного матеріалу. Перед тим як перейти до розгляду основних та дотикових підстав криміналізації незаконного збагачення, згадаємо, що засновником теорії криміналізації суспільно небезпечних діянь у кримінальному праві вважається Чезаре Беккарія. На його думку, кримінальний закон, щоб бути корисним суспільству, має відбивати не свавілля законодавця, а об'єктивну суспільну потребу [4], тобто єдиним виміром злочинів є шкода, яку вони заподіюють нації. У подальшому теза про те, що суспільна небезпечність діяння є обов'язковим чинником соціальної зумовленості його криміналізації, була підтримана практично всіма вченими-криміналістами й у сучасній науці кримінального права сприймається майже як аксіома.

Разом із тим подальший розвиток кримінально-правової науки показав, що визнання лише суспільної небезпечності діяння недостатньо для його криміналізації: таке рішення законодавця має бути зумовлене комплексом чинників, що у своїй сукупності є необхідними та достатніми для визнання діяння злочином та встановлення за його вчинення кримінальної відповідальності.

При криміналізації суспільно небезпечних діянь слід додержуватися певної послідовності у прийнятті рішень: першочергово довести (або, навпаки, спростувати) необхідність криміналізації, а лише потім, у разі позитивного вирішення цього питання, здійснювати саму криміналізацію із суворим додержанням принципів, розроблених наукою кримінального права. Виходячи з цього, вважаємо за необхідне в даній статті дослідити підстави криміналізації незаконного збагачення, так як саме підстави відбивають об'єктивну необхідність кримінально-правової охорони суспільних відносин.

Наразі серйозною проблемою всієї теорії криміналізації є невиправданий плюралізм у визначенні підстав та принципів кримінально-правової заборони, які зумовлюють допустимість, можливість та доцільність визначення суспільно небезпечного діяння злочинним та кримінально караним. Наявність такого плюралізму в науці призводить до довготривалих безплідних дискусій, а в законотворчій діяльності – до надмірної криміналізації окремих діянь.

У кримінально-правовій науці прийнято виділяти підстави і принципи криміналізації. Під підставою криміналізації деякі автори розуміють суспільну необхідність у встановленні нової кримінально-правової норми. Так, на думку Г.А. Злобіна, підстави криміналізації – це те, що створює дійсну суспільну потребу в кримінально-правовій новелі, внутрішня необхідність виникнення кримінально-правової норми [5].

Підстава – це головний фактор криміналізації (декриміналізації) діянь, оскільки саме вона характеризує необхідність у зміні кримінального законодавства. Підстава відрізняється від інших умов своєю необхідністю.

Тобто підстава – це необхідна умова, з якої обов'язково випливає висновок (у нашому випадку – висновок про необхідність встановлення чи скасування кримінально-правової заборони). Наявність підстави означає наявність дійсної суспільної потреби у кримінально-правовій нормі (або її скасуванні). Без підстави не можна криміналізувати (декриміналізувати) діяння [5].

Ми підтримуємо позицію В.М. Кудрявцева та О.М. Яковлева, які під підставами криміналізації розуміють ті процеси, що відбуваються в матеріальному і духовному житті суспільства, розвиток яких породжує об'єктивну необхідність кримінально-правової охорони тих чи інших цінностей, тобто підстави криміналізації – це те, що створює дійсну потребу в кримінально-правовій новелі, внутрішня необхідність виникнення правової норми [6].

П.С. Дагель відокремлює об'єктивні і суб'єктивні підстави криміналізації діянь. Об'єктивними він визнає ступінь суспільної небезпеки, поширеність посягання, неможливість боротьби з ним менш репресивними методами, а суб'єктивними – усвідомлення об'єктивної потреби суспільства у криміналізації злочинних діянь, певний рівень суспільної правосвідомості [7].

П.А. Фефелов називає дві підстави: суспільну небезпеку діяння та умови для забезпечення невідворотності відповідальності [8].

І. Гальперін пропонує не стільки підстави, скільки передумови криміналізації: поширеність конкретних дій і оцінка їх типовості як форми прояву антигромадської поведінки; динаміка здійснення вказаних діянь з урахуванням причин та умов, що їх породжують; розмір заподіюваного такими діяннями матеріального і морального збитку; ступінь ефективності заходів боротьби, що застосовувалися; встановлення найтиповіших ознак діяння; оцінка можливості правового визначення ознак певного діяння як елементів складу злочину; виявлення громадської думки різних соціальних груп; визначення можливостей системи кримінальної юстиції к боротьбі з певними діяннями [9].

Зосереджуючи увагу на складності і неоднозначності даної проблеми, В.Н. Кудрявцев та В.Є. Емінов були одностайні в тому, що ця проблема не вирішена в повному обсязі й до сьогодні. Головним є питання, що саме лежить в основі криміналізації: об'єктивні обставини (наприклад, шкідливість певних вчинків) або ж суб'єктивний фактор – політична воля, чиясь думка, розсуд влади (нехай навіть пом'якшений представницькими установами – парламентом і т.п.)? [10].

Аналізуючи наукові позиції провідних вчених щодо підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь, треба підкреслити, що в їхніх поглядах є багато спільного. Але все ж таки найбільш нам імпонує позиція Л.М. Демидової, яка підстави криміналізації розділяє, зокрема, на основні й додаткові [11]. Саме за таким критерієм проведемо наш аналіз.

Основні підстави криміналізації стосуються криміналізації будь-якого діяння, вони є визначальними, необхідними. Їх відсутність не дозволяє визнати діяння злочином. *Додаткові* ж підстави не є необхідними. Вони мають характер уточнення і дають відповідь на запитання, чому необхідна

криміналізація з визначенням саме таких ознак складу злочину, з розташуванням у певному розділі Особливої частини КК України, на певному місці, з прийняттям закону з визначенням діяння як злочин у певний час тощо. При цьому вони тільки підтверджують обґрунтованість визнання певного діяння злочином і надають для цього певні аргументи. Додаткові підстави враховують специфіку певного виду діяння, що визнається злочином, і конкретизують його процес та результат. Останній має вид законодавчої конструкції частини кримінально-правової норми, що розміщується в Особливій частині КК України.

Першою основною підставою криміналізації є така соціально негативна властивість діяння, як суспільна небезпечність. Саме це є фундаментальною підставою криміналізації. До того ж суспільна небезпечність діяння, що криміналізується, повинна характеризуватися таким змістом або ступенем суспільної небезпечності, щоб бути загрозою для об'єктів кримінально-правової охорони (таке діяння завдає не менш ніж істотної шкоди охоронюваним КК інтересам фізичних та юридичних осіб, суспільству або державі або створює загрозу такого заподіяння, проте таке діяння ще не визнається злочином).

Суспільна небезпечність – найголовніша та необхідна умова криміналізації діяння. Наприклад, М.І. Хавронюк навіть називає її єдиною підставою криміналізації діянь (окрім підстави він виділяє також умови криміналізації). Суспільна небезпечність діяння виявляється в загрозі заподіяння або в заподіянні шкоди об'єктам кримінально-правової охорони [12].

У чинній редакції кримінально-правової норми, що закріплена в статті 368-2 КК України, міститься застереження, відповідно до якого одержання службовою особою неправомірної вигоди у значному, великому чи особливо великому розмірі або передача нею такої вигоди близьким родичам має визнаватись злочином – незаконним збагаченням – лише за відсутності у вчиненому ознак хабарництва. Таким чином, враховуючи, що даний злочин віднесений до групи службових злочинів, а також має спільний об'єкт, предмет та суб'єкту сторону із таким злочином, як одержання хабара, вважаємо, що суспільна небезпека незаконного збагачення зумовлена тим, що воно підриває авторитет держави, завдає шкоди утвердженню демократичних основ управління суспільством, побудові та функціонуванню державного апарату; суттєво обмежує конституційні права і свободи людини і громадянина; порушує принципи верховенства права; призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ, перешкоджає розвитку ринкових відносин, передусім середнього та малого підприємництва, а також надходженню іноземних інвестицій; грубо порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування, управлінських структур приватного сектора; надає незаконні привілеї корумпованим угрупованням і кланам, підпорядковує державну владу їх інтересам; порушує принципи соціальної справедливості, невідворотності покарання; нищить духовні, моральні та суспільні цінності; ускладнює відносини з іншими державами і всією міжнародною спільнотою тощо.

Суспільна небезпечність незаконного збагачення службових осіб полягає в тому, що даний склад злочину посягає на суспільні відносини, які становлять зміст правомірної діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських формувань, підприємств, організацій, установ незалежно від форм власності, а також їх авторитет і ділову репутацію, і виражається в неправомірному використанні, перевищенні, невиконанні або неналежному виконанні службовою особою своїх службових повноважень [13]. Усе це підриває можливість діяльності держави щодо утвердження, забезпечення і охорони прав і свобод людини та їх гарантій [14].

Другою основною підставою визнання суспільно небезпечного діяння злочином є необхідність такого виду правової охорони, як кримінально-правова. На нашу думку, це виявляється через соціальну, політичну, економічну, правову потребу.

До даної підстави належать несприятлива динаміка певного виду суспільно небезпечних діянь, які раніше не створювали спеціального складу злочину; необхідність впливу за допомогою кримінально-правових заходів щодо запобігання суспільно небезпечним діянням; виникнення або суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин, що відбувається на базі економічного чи технічного прогресу; схвалення суспільством діяння, яке оголошується злочином; знайдення шкідливих наслідків господарської та іншої діяльності людей, у зв'язку з чим виникає необхідність обмежити форми і межі цієї діяльності; суттєва і раптова зміна соціального, економічного або політичного стану, що може зумовити превентивну криміналізацію, яка здійснюється ще до того, як відповідні можливі суспільно небезпечні дії отримують реальну розповсюдженість; такий розвиток суспільства, котрий визначає нетерпимість, особливу небезпеку деяких дій, з якими раніше доводилось (або можливо було) миритися, але в нових умовах подібні дії опиняються у протиріччі з усім ладом суспільних відносин або отримують реальну базу для їх викоренення; необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами.

Соціальна необхідність кримінально-правової охорони суспільних відносин формується у суспільстві серед окремих соціальних груп або взагалі у населення країни і підтримується ним. Потреби політичні є складовою кримінально-правової політики держави. Правова потреба виникає, якщо є певні міжнародні зобов'язання щодо криміналізації певного виду суспільно небезпечного діяння, що має, наприклад, транснаціональний характер. Ідеальною для суспільства і держави є ситуація, якщо соціальна, політична і правова потреби криміналізації суспільно небезпечного діяння збігаються. Це свідчить про належний рівень кримінально-правової політики держави, яка відповідає настрою суспільства і збігається з правовими сигналами про необхідність вжиття кримінально-правових заходів у боротьбі із суспільно небезпечними аномаліями або їх попередженні.

У досліджуваному нами питанні суспільна думка щодо корупції неоднозначна взагалі. Так, нарікаючи на корумпованих чиновників і вважаючи себе жертвами корупції, жоден із пересічних громадян, мабуть, дуже рідко, а може, й ніколи не замислювався, чим від цих чиновників відрізняється він

сам, коли намагається вирішити на свою користь будь-які питання шляхом добровільного давання хабара. Пропонуючи чи обіцяючи з власної ініціативи хабар посадовцю, громадяни не перестають впевнено стверджувати, що якщо чиновнику не «дати на лапу», питання не вирішиться. До такого способу вирішення питань вони вже привчили і власних дітей, і навіть онуків, які знають, що в дитячому садочку батьки даватимуть подарунки, щоб за дитиною краще доглядали, у школі – щоб ставили кращі оцінки, а потім – щоб дитину прийняли до ВНЗ, в яких також не обов'язково вчитися. І так триватиме все життя. Звичайно, набагато дешевше заплатити 100 грн працівнику ДАІ, ніж сплачувати офіційний штраф, наприклад, 500 грн [15]. Проте сам факт корупції сприймається суспільством вкрай негативно.

Політичні чинники є найскладнішими, в силу того що вони змінюються у випадку зміни влади чи форм правління, тлумачаться кожним політиком на свою користь, часто використовуються як передвиборчі гасла [16].

Кримінальна політика, враховуючи потреби суспільного розвитку і зростання небезпеки конкретних діянь, у необхідних випадках орієнтує на зміну соціальної оцінки дій, визнаних у свій час протиправними. Останнім часом це особливо яскраво виявляється у зв'язку з оголошенням міжнародною спільнотою рішучості діяти у запобіганні і викоріненні корупції. Однією із форм цієї боротьби є криміналізація так званого незаконного збагачення службових осіб. Ратифікація ж нашою державою як членом-учасником певних міжнародних організацій міжнародно-правових документів тягне за собою відповідні правові наслідки, в т.ч. й визнання тих чи інших (окремих) суспільно небезпечних діянь злочинами.

Антикорупційні ініціативи нової влади знайшли своє загальне відображення у програмі економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» та прийнятих на її реалізацію рішеннях [17].

Правовою підставою криміналізації незаконного збагачення стала ратифікація Україною 18 жовтня 2006 р. Конвенції ООН проти корупції 2003 р., в тому числі й статті 20, яка набрала чинності для нашої держави 1 січня 2010 р. [18].

Як зазначалося вище, додатковими підставами криміналізації є соціально-психологічні, соціально-економічні, кримінологічно-правові підстави. Так, відповідно до умов соціально-психологічного характеру діяння може бути криміналізоване, якщо це зумовлено його явною або відносною аморальністю чи правосвідомістю населення, представників законодавчого і правозастосовних органів.

Погоджуючись з А.І. Коробєєвим, підкреслимо, що кримінально-правова заборона може бути виправданою лише тоді, коли суспільною психологією і правосвідомістю той чи інший різновид відхилення стандартної поведінки сприймається як необхідність кримінально-правової караності [19].

Визнання діянь злочинними не є можливим без урахування соціально-психологічних та історичних факторів, бо без відповідності цих процесів рівню розвитку суспільної свідомості і стану громадської думки норми кримінального права не діятимуть або, діючи тільки завдяки державному

примусу, не будуть виконувати свої функції. Для того щоб норми кримінального закону могли реально впливати на поведінку людей, вони повинні бути соціально-психологічно і традиційно-історично обґрунтованими. М.І. Бобнева у зв'язку із цим вказує: «Будь-які нормативні системи і уложення залишаться формальними склепіннями, якщо не будуть використані ... соціально-психологічні закономірності організації і регуляції поведінки людей і стосунків між ними» [20].

При характеристиці соціально-економічної підстави криміналізації потрібно мати на увазі, що вплив, який здійснюється кримінальним законом, набагато сильніший за вплив, який здійснюється іншими галузями права. Отже, при цьому більше негативних наслідків. Звідси випливає правило пропорційності позитивних і негативних наслідків криміналізації: «Встановлення кримінальної караності діяння допустиме тоді і тільки тоді, коли ... позитивні соціальні результати в результаті застосування кримінального права істотно перевищують неминучі негативні наслідки криміналізації» [19].

Висновки. Підбиваючи підсумки вищевикладеного, підкреслимо, що підставами криміналізації незаконного збагачення в чинному кримінальному законі є: 1) суспільна небезпечність незаконного збагачення, яка виявляється в заподіянні чи блокуванні правильної діяльності державного апарату, апарату органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, окремої організації місцевого самоврядування, установи, підприємства, зміст якої визначається національним законодавством, а також авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій тощо; 2) соціальна, політична, правова необхідність у кримінально-правовій охороні суспільних відносин у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, зокрема таких, як зміна правлячої верхівки влади, прийняття ряду антикорупційних законодавчих актів, ратифікація Конвенції ООН проти корупції; 3) соціально-психологічна, соціально-економічна підстави.

Таким чином, вищезазначені підстави криміналізації суспільно небезпечних діянь повністю відтворені законодавцем при запровадженні кримінальної відповідальності за незаконне збагачення.

Наприкінці зазначимо, що для визнання суспільно небезпечного діяння злочином одних підстав недостатньо. Необхідно, щоб запровадження нової норми, якою криміналізується діяння, здійснювалося з дотриманням принципів криміналізації, які розроблені кримінально-правовою теорією.

Бібліографічні посилання

1. On the Take: Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruptio, by Lindy Muzila, Michelle Morales, Marianne Mathias, Tammar Berger. Overview (Про криміналізацію незаконного збагачення у боротьбі з корупцією / Л. Музіла, М. Моралес, М. Матіас, Т. Бергер. Огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.barnesandnoble.com/w/on-the-take-lindy-muzila/1111764054>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (станом на 18.09.2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
3. Юридична енциклопедія : в 6-ти т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К., 2001. – Т. 3. – С. 392–393.

4. *Беккариа Ч.* О преступлениях и наказаниях / Чезаре Беккариа. – М., 1939 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.koob.ru/beccaria_cesare/o_prestupleniah_i_nakazaniyah.
5. *Прозументов Л.М.* Общественная опасность как основание криминализации (декриминализации) деяния / Л.М. Прокументов // Вестник Воронежского ин-та МВД России. – 2009. – № 4. – С. 18–24.
6. *Семикин М.В.* Створення терористичної групи чи терористичної організації: кримінально-правове дослідження : монографія / М.В. Семикин ; за заг. ред. проф. В.П. Ємельянова. – Х., 2003.
7. *Дагель П.С.* Условия установления уголовной наказуемости / П.С. Дагель // Правоведение. – 1975. – № 4. – С. 68–74.
8. *Фефелов П.А.* Общественная опасность преступного деяния и основания уголовной ответственности. Основные методологические проблемы / П.А. Фефелов. – М., 1972.
9. *Гальперин И.М.* Наказание: социальные функции, практика применения И.М. Гальперин. – М., 1983.
10. *Кудрявцев В.Н.* Криминология и проблемы криминализации / В.Н.Кудрявцев, В.Е. Эминов // Журнал российского права. – 2004. – № 12. – С. 46.
11. *Демидова Л.М.* Криміналізація заподіяння майнової шкоди: поняття, підстави та їх види / Л.М. Демидова // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. праць. – Х., 2009. – Вип. 18. – С. 53–65.
12. Уголовное право Украины: Общая часть : учебник / отв. ред. Кондратьев Я.А. ; под ред. Клименка В.А., Мельника Н.И. – К., 2002.
13. *Задорожний А.А.* Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері службової діяльності / А.А. Задорожний // Право і безпека. – 2012. – № 2 (44). – С. 110.
14. Конституція України. – Х., 2006. – Ст. 3.
15. *Мельничук І.* Окремі аспекти застосування Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» / І. Мельничук // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. – № 1. – С. 101–108.
16. *Яценко Н.* Інтерв'ю з Президентом Центру економічного розвитку / Н. Яценко // Дзеркало тижня. – 2005. – № 21 (549). – 4 черв.
17. Про першочергові заходи на 2010 рік щодо реалізації основних положень Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада" : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1725-р від 23 червня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://document.ua/pro-pershochergovi-zahodi-na-2010-rik-shodo-realizaciyi-osno-doc31433>.
18. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Закон України від 18.10.2006 р. № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/251-16>.
19. *Антонов Д.А.* Теоретические основы криминализации / Д.А. Антонов // Черные дыры в Российском Законодательстве. – 2002. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.k-press.ru/bh/2002/2/rantonov/rantonov.asp>.
20. *Бобнева М.И.* Социальные нормы и регуляция поведения / М.И. Бобнева. – М., 1978.

Гузоватый А. И. Основания криминализации незаконного обогащения по уголовному законодательству Украины. Проводится анализ научных позиций ученых относительно криминализации общественно опасных деяний, определяются сущность и понятие оснований криминализации, их система и особенности, а также называются конкретные основания криминализации при введении уголовной ответственности за незаконное обогащение в действующем уголовном законодательстве Украины.

Ключевые слова: криминалізація, основания криминализации, принципы криминализации, общественно опасное деяние, преступление, Конвенция ООН против коррупции, Конвенция, статья 20 Конвенции, незаконное обогащение, служебная деятельность.

Guzovaty O. I. Grounds for criminalization of unlawful enrichment under criminal legislation of Ukraine. This paper analyzed scientifically scientists concerning the criminalization of socially dangerous acts, defined the concept of materiality grounds criminalization of their system and features, as well as certain specific grounds for

criminalization when introducing criminal liability for unlawful enrichment in the current criminal legislation of Ukraine.

The grounds for criminalization of illicit enrichment in the current criminal law act are: 1) public danger of illicit enrichment, which results in causing or blocking the normal functioning of the state apparatus, the apparatus of the bodies of local self-government, associations of citizens, private organizations, local governments, institutions, enterprises, the content of which is determined by the national, as well as the authority of the bodies of state power, bodies of local self-government, associations of citizens 2) social, political, legal necessity in criminal law protection of the public relations in the field of performance management and professional activities related to the provision of public services, in particular: the change of the ruling authorities, the adoption by the government anti-corruption legislative acts ratification of the UN against corruption, as well as socio-psychological, socio-economic grounds.

The foundation of the criminalization of socially dangerous acts are fully taken into account by the legislator in establishing criminal liability for illegal enrichment.

Keywords: *criminalization, grounds for criminalization, principles of criminalization of socially dangerous act, crime, the UN Convention against Corruption, Article 20 of the Convention, illegal enrichment, service activity.*

Надійшла до редакції 19.12.2013

Кисельов І. О.

викладач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.91

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ ВЧИНИВ УМИСНЕ ВБИВСТВО АБО ЗАМАХ НА НЬОГО: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Розглянуто та проведено аналіз окремих специфічних рис особи злочинця, який вчинив умисне вбивство або замах на нього. Визначаються конкретні особливості статі, сімейного та соціального статусу. Розглядаються особливості мотиваційної сфери особи злочинця, який вчинив умисне вбивство або замах на нього. Зроблено висновок про окремі відмінності особи такого злочинця від інших осіб, які вчинюють різноманітні злочини насильницької спрямованості.

Ключові слова: *особа злочинця, умисне вбивство, насильницька злочинність, злочинна поведінка.*

Постановка проблеми. Доволі часто у науковій літературі акцентується, що велике значення для запобігання злочинів має вивчення особи, а точніше – особистості злочинця, що їх вчинює. Таке твердження, безсумнівно, є правильним, а тому при дослідженні умисних вбивств та замахів на них вкрай важливо розуміти, які особи їх вчинюють.

Безумовно, обходячи це питання стороною, будь-яке кримінологічне дослідження приречене на невдачу, адже без розуміння сутнісних ознак зазначеної категорії осіб неможливо розробити, навіть на теоретичному рівні, хоча б яку-небудь модель запобігання цим негативним проявам. Тим більше, неможливо вжити дієвих заходів і на практиці.